

ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LÊ THỊ DUYÊN (Chủ biên)
TRẦN XUÂN BÁCH, BÙI VĂN VÂN
NGUYỄN THỊ TRÂM ANH, BÙI THỊ THANH DIỆU

Giáo trình

PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC

**GIÁ TRỊ SỐNG VÀ
KỸ NĂNG SỐNG**

NHÀ XUẤT BẢN
ĐẠI HỌC QUỐC GIA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LÊ THỊ DUYÊN (Chủ biên)
TRẦN XUÂN BÁCH, BÙI VĂN VÂN
NGUYỄN THỊ TRÂM ANH, BÙI THỊ THANH DIỆU

Giáo trình

PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC

**GIÁ TRỊ SỐNG VÀ
KỸ NĂNG SỐNG**

NHÀ XUẤT BẢN
ĐẠI HỌC QUỐC GIA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

LỜI NÓI ĐẦU

Giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống là một bộ phận của quá trình giáo dục tổng thể, được tổ chức một cách có mục đích, có kế hoạch nhằm hình thành cho người học những hành vi lành mạnh, tích cực đồng thời thay đổi những hành vi thói quen tiêu cực giúp người học giải quyết được các vấn đề và thích ứng tốt nhất trong cuộc sống.

Trong chương trình đào tạo sinh viên cử nhân sư phạm, sinh viên ngành cử nhân tâm lý học và công tác xã hội, chuẩn đầu ra sau khi tốt nghiệp của sinh viên yêu cầu các em cần thiết kế và tổ chức được các hoạt động giáo dục, hỗ trợ các đối tượng nhằm hình thành các giá trị sống và kỹ năng sống cốt lõi, nâng cao khả năng thích ứng và khả năng giải quyết hiệu quả vấn đề trong thực tiễn cuộc sống. Do vậy, giáo trình có ý nghĩa quan trọng, là học liệu giúp sinh viên phục vụ hiệu quả hoạt động học tập. Bên cạnh đó rất nhiều bạn đọc là các giáo viên, sinh viên ngành khác, học sinh quan tâm đến giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống đều có thể tham khảo thêm nguồn học liệu từ giáo trình mang lại.

Giáo trình Phương pháp giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống được biên soạn bao gồm những nội dung chính như sau:

Chương 1. Những vấn đề chung về giá trị sống và kỹ năng sống: Chương đầu tiên có tính chất khái quát giới thiệu những vấn đề chung về giá trị sống và kỹ năng sống.

Chương 2. Giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống: Nội dung chương 2 tiếp cận quá trình giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống với tư cách là một quá trình giáo dục tổng thể. Theo đó nội dung giới thiệu các thành tố cấu trúc của quá trình giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống như: Mục tiêu giáo dục,

nguyên tắc giáo dục, nội dung giáo dục, hình thức, phương pháp giáo dục, đánh giá kết quả giáo dục.

Chương 3. Hình thức, phương pháp giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống: Nội dung chương 3 giới thiệu những hình thức, phương pháp giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống. Từ đó, người học có năng lực lựa chọn hình thức, phương pháp giáo dục phù hợp và tổ chức có hiệu quả trong sử dụng hình thức, phương pháp giáo dục giá trị sống, kỹ năng sống.

Chương 4. Thiết kế và tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống: Nội dung chương 4 hướng dẫn người học cách thiết kế và tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống. Từ đó, người học vận dụng để thiết kế và tổ chức các chủ đề giáo dục giá trị sống, kỹ năng sống cho các đối tượng người học khác nhau một cách phù hợp, hiệu quả.

Trong quá trình biên soạn nhóm tác giả đã cập nhật những nội dung mới phù hợp với bối cảnh giáo dục trong nước và quốc tế hiện nay, tuy nhiên giáo trình vẫn còn những hạn chế, thiếu sót. Nhóm biên soạn rất mong muốn nhận được phản hồi của các nhà khoa học, thầy cô và các em sinh viên để giáo trình được hoàn chỉnh hơn.

Trân trọng cảm ơn!

Nhóm biên soạn

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU..... i

Chương I: NHỮNG VẤN ĐỀ CHUNG VỀ GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG..... 1

1.1. KHÁI QUÁT VỀ GIÁ TRỊ SỐNG..... 1

1.1.1. Quan niệm về giá trị sống..... 1

1.1.1.1. Giá trị..... 1

1.1.1.2. Giá trị sống 4

1.1.2. Phân loại giá trị sống 5

1.1.3. Nội dung các giá trị sống 7

1.1.3.1. Hoà bình 7

1.1.3.2. Tôn trọng 8

1.1.3.3. Yêu thương 10

1.1.3.4. Khoan dung 11

1.1.3.5. Trung thực 13

1.1.3.6. Khiêm tốn 14

1.1.3.7. Hợp tác 16

1.1.3.8. Hạnh phúc..... 17

1.1.3.9. Trách nhiệm..... 19

1.1.3.10. Giản dị 20

1.1.3.11. Tự do..... 21

1.1.3.12. Đoàn kết..... 22

1.2. KHÁI QUÁT VỀ KỸ NĂNG SỐNG..... 23

1.2.1. Quan niệm, đặc trưng của kỹ năng sống..... 23

1.2.1.1. Các quan niệm về kỹ năng sống 23

1.2.1.2. Đặc trưng của kỹ năng sống 26

1.2.2. Phân loại các kỹ năng sống..... 27

1.2.3. Nội dung các kỹ năng sống..... 30

1.2.3.1. Nhóm kỹ năng nhận biết và sống với chính mình..... 30

1.2.3.2. Nhóm kỹ năng nhận biết và sống với người khác..... 44

1.2.3.3. Nhóm kỹ năng ra quyết định và giải quyết vấn đề..... 65

1.3. MỐI QUAN HỆ GIỮA GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG..... 77

ÔN TẬP..... 79

Chương II: GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG..... 81

2.1. KHÁI QUÁT VỀ GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ

<i>NĂNG SÓNG</i>	81
2.1.1. Khái niệm, ý nghĩa.....	81
2.1.1.1. Khái niệm	81
2.1.1.2. Ý nghĩa	83
2.1.2. Bản chất, đặc điểm.....	87
2.1.2.1. Bản chất	87
2.1.2.2. Đặc điểm.....	89
2.1.2.3. Các yếu tố ảnh hưởng đến việc hình thành giá trị sống, kỹ năng sống cho người học	93
2.2. <i>NGUYÊN TẮC GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ</i> <i>NĂNG SÓNG</i>	95
2.2.1. Nguyên tắc thay đổi hành vi	96
2.2.1.1. Yêu cầu của nguyên tắc:.....	96
2.2.1.2. Biện pháp thực hiện:	96
2.2.2. Nguyên tắc trải nghiệm.....	101
2.2.2.1. Yêu cầu của nguyên tắc:.....	101
2.2.2.2. Biện pháp thực hiện:	102
2.2.3. Nguyên tắc tương tác	103
2.2.3.1. Yêu cầu của nguyên tắc tương tác:.....	103
2.2.3.2. Biện pháp thực hiện	104
2.2.4. Nguyên tắc tiến trình	105
2.2.4.1. Yêu cầu của nguyên tắc tiến trình:	105
2.2.4.2. Biện pháp thực hiện:.....	105
2.2.5. Nguyên tắc thời gian – môi trường giáo dục	107
2.2.5.1. Yêu cầu của nguyên tắc	107
2.2.5.2. Biện pháp thực hiện:	107
2.3. <i>CẤU TRÚC THÀNH TỐ CỦA QUÁ TRÌNH GIÁO</i> <i>DỤC GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG</i>	111
2.3.1. Mục tiêu giáo dục	111
2.3.2. Nội dung giáo dục.....	113
2.3.2.1. Khái niệm	113
2.3.2.2. Nguyên tắc lựa chọn, xây dựng nội dung giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống.....	113
2.3.2.2. Nội dung giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống.....	114
2.3.3. Hình thức, phương pháp, phương tiện giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống	141
2.3.3.1. Khái niệm	141
2.3.3.2. Hệ thống các hình thức, phương pháp, phương tiện giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống	143
2.3.4. Đánh giá kết quả giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống.....	147
2.3.4.1. Mục tiêu đánh giá	147

2.3.4.2. Nội dung đánh giá.....	148
2.3.4.3. Phương pháp đánh giá	149
2.3.4.4. Cứ liệu đánh giá:.....	152
ÔN TẬP	153
Chương III: HÌNH THỨC, PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC	
GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG	155
3.1. <i>KHÁI QUÁT VỀ HÌNH THỨC, PHƯƠNG PHÁP</i>	
<i>GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG.....</i>	<i>155</i>
3.1.1. Khái quát chung.....	155
3.1.2. Xu hướng hiện đại về hình thức, phương pháp	
giáo dục.....	157
3.2. <i>HÌNH THỨC, PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC GIÁ</i>	
<i>TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG</i>	<i>162</i>
3.2.1. Hình thức thể nghiệm, tương tác	162
3.2.1.1. Phương pháp đóng vai	162
3.2.1.2. Phương pháp giáo dục qua tình huống	
(Case study).....	167
3.2.1.3. Phương pháp thảo luận nhóm	171
3.2.1.4. Phương pháp trò chơi	177
3.2.1.5. Phương pháp động não	181
3.2.1.6. Phương pháp kể chuyện.....	185
3.2.1.7. Phương pháp tổ chức giao lưu, diễn đàn	188
3.2.2. Hình thức khám phá	193
3.2.2.1. Phương pháp tổ chức hoạt động tham quan.....	194
3.2.2.2. Phương pháp tổ chức cắm trại	197
3.2.3. Hình thức nghiên cứu	200
3.2.3.1. Phương pháp dự án	201
3.2.3.2. Phương pháp tổ chức hoạt động nghiên cứu	
khoa học.....	206
3.2.4. Hình thức công hiến	209
3.2.4.1. Phương pháp tổ chức hoạt động tình	
nguyện	209
3.2.4.2. Phương pháp tổ chức hoạt động lao động	
công ích.....	211
3.3. <i>LỰA CHỌN HÌNH THỨC, PHƯƠNG PHÁP GIÁO</i>	
<i>DỤC GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG.....</i>	<i>218</i>
3.4. <i>CÁC CON ĐƯỜNG GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG VÀ</i>	
<i>KỸ NĂNG SỐNG</i>	<i>219</i>
3.4.1. Thông qua dạy học tích hợp trong các môn	
học ở nhà trường	220
3.4.2. Thông qua hoạt động trải nghiệm và hoạt động	
trải nghiệm hướng nghiệp ở nhà trường.	222

3.4.3. Thông qua tư vấn và hỗ trợ học sinh trong hoạt động giáo dục	225
3.4.4. Thông qua con đường gia đình và xã hội.	225
ÔN TẬP	227
Chương IV: THIẾT KẾ VÀ TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG, KỸ NĂNG SỐNG.....	228
4.1. <i>THIẾT KẾ CHỦ ĐỀ HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG.....</i>	229
4.1.1. Định hướng cấu trúc chủ đề giáo dục.....	229
4.1.1.1. Định hướng cấu trúc chủ đề giáo dục kỹ năng sống.....	229
4.1.1.2. Định hướng cấu trúc chủ đề giáo dục giá trị sống	232
4.1.2. Quy trình thiết kế chủ đề giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống	235
4.1.2.1. Tiến trình tiến hành hoạt động giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống.....	235
4.1.2.2. Quy trình thiết kế chủ đề giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống.....	242
4.1.3. Thiết kế chủ đề giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống.....	252
4.2. <i>TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG VÀ KỸ NĂNG SỐNG</i>	253
4.2.1. Tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống cho trẻ mầm non.....	253
4.2.1.1. Đặc điểm tâm - sinh lý lứa tuổi Mầm non	253
4.2.1.2. Giáo dục giá trị sống, kỹ năng sống cho trẻ mầm non	256
4.2.2. Tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống cho trẻ lứa tuổi tiểu học.....	264
4.2.2.1. Đặc điểm tâm sinh lý của học sinh Tiểu học	264
4.2.2.2. Giáo dục giá trị sống, kỹ năng sống cho trẻ lứa tuổi học sinh Tiểu học	266
4.2.3. Tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống cho học sinh lứa tuổi Trung học cơ sở	272
4.2.3.1. Đặc điểm tâm sinh lý học sinh lứa tuổi trung học cơ sở	272
4.2.3.2. Giáo dục giá trị sống, kỹ năng sống cho học sinh trung học cơ sở.....	275
4.2.4. Tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống cho học sinh Trung học phổ thông.....	281

4.2.4.1. Đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi học sinh trung học phổ thông.....	281
4.2.4.2. Giáo dục giá trị sống, kỹ năng sống cho học sinh trung học phổ thông	284
4.2.5. Tổ chức hoạt động giáo dục giá trị sống và kỹ năng sống cho nhóm trẻ có hoàn cảnh đặc biệt	290
4.2.5.1. Khái quát chung về nhóm trẻ có hoàn cảnh đặc biệt.....	290
4.2.5.2. Giáo dục giá trị sống, kỹ năng sống cho nhóm trẻ có hoàn cảnh đặc biệt	291
4.3. PHỐI HỢP CÁC LỰC LƯỢNG GIÁO DỤC TRONG THIẾT KẾ VÀ TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG, KỸ NĂNG SỐNG.....	296
4.3.1. Mục tiêu và nội dung phối hợp.....	296
4.3.2. Các nguyên tắc phối hợp	297
4.3.2.1. Đảm bảo tính mục đích.....	297
4.3.2.2. Đảm bảo tính pháp chế	298
4.3.2.3. Đảm bảo tính dân chủ.....	299
4.3.2.4. Đảm bảo nguyên tắc xã hội hóa giáo dục	299
4.3.2.5. Đảm bảo phù hợp với điều kiện thực tiễn vùng miền.....	299
4.3.3. Lợi ích của công tác phối hợp	300
4.3.4. Hình thức phối hợp.....	301
ÔN TẬP.....	304
<i>CÂU HỎI ÔN TẬP TỰ LUẬN</i>	<i>304</i>
<i>HƯỚNG DẪN THỰC HÀNH</i>	<i>304</i>

PHỤ LỤC

CHỦ ĐỀ: GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG, KỸ NĂNG

SỐNG.....	311
<i>CHỦ ĐỀ: GIÁ TRỊ YÊU THƯƠNG</i>	<i>311</i>
<i>CHỦ ĐỀ: KỸ NĂNG TỰ NHẬN THỨC BẢN THÂN.....</i>	<i>321</i>
<i>CHỦ ĐỀ: THỰC HIỆN AN TOÀN TRÊN MÔI TRƯỜNG MẠNG</i>	<i>342</i>
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	362

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

Học sinh	HS
Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp	HĐTN, HN
Giáo viên	GV
Kỹ năng sống	KHS
Mầm non	MN
Trung học cơ sở	THCS
Trung học phổ thông	THPT